

בצדק תשפוט עמיתך

JUDGING OTHERS FAIRLY

הרנף

1. לא-תעשו עול במשפט לא-תשא פני-דל ולא תהדר פני גדול בצדק תשפט עמיתך

ויקרא יט:טו

The context of this passuk is directions to a judge to act fairly in judging a trial. Q - what is the difference between the first and last parts of the passuk?

2. בצדק תשפט עמיתך. כמשמעו. ד"א הוי דן את חבריך לכף זכות (סנהדרין לב)

רשי שם

Rashi gives two pshatim - the literal meaning concerning the judge and a second pshat on judging favourably. Q - why did Rashi feel that the first pshat was insufficient?

3. ת"ר 'בצדק תשפוט עמיתך' - שלא יהא אחד יושב ואחד עומד, אחד מדבר כל צרכו ואחד אומר לו קצר דבריך. ד"א 'בצדק תשפוט עמיתך' - הוי דן את חבריך לכף זכות. תני רב יוסף 'בצדק תשפוט עמיתך' - עם שאתך בתורה ובמצות השתדל לדונו יפה.

גמרא שבועות ל.

The Gemara in Shevuot is the source for the two pshatim of Rashi. Note - the definition of עמיתך

4. רב אחא בריה דרב איקא אמר מדאורייתא חד נמי כשר שנאמר בצדק תשפוט עמיתך אלא משום יושבי קרנות אטו בתלתא מי לא הוו יושבי קרנות? - אי אפשר דלית בהו חד דגמיר

סנהדרין ג.

The Gemara in Sanhedrin brings a third interpretation of the passuk - that one dayan is allowed to judge monetary cases. Q - why did Rashi chose not to bring this third interpretation of the passuk as another alternative pshat?

5. והמצוה הקע"ז היא שנצטוו הדיינים להשוות בין בעלי דינין ושיהיה נשמע כל אחד מהם עם אורך דבריו או קצורם. והוא אמרו יתעלה (קדושים יט) בצדק תשפוט עמיתך. ובא הפירוש בספרא (פ"ד ד, שבוע' ל.) שלא יהא אחד מדבר כל צרכו ואחד אומר לו קצר דבריך. וזאת אחת מן הכוונות שכולל עליהם הצווי הזה. ובו גם כן שכל איש מצווה לדון דין תורה כשיהיה יודע בו ושישביית הריב שבין הבעלי דינים. ובביאור אמרו (סנה' ג.) אחד דן את חברו דבר תורה שנאמר בצדק תשפוט עמיתך. ויש בו עוד שראוי לדון את חברו לכף זכות (שבוע' וספרא שם) ולא יפרש מעשיו ודבריו אלא לטוב וחסד. וכבר התבאר משפטי מצוה זו במקומות מפורזים מן התלמוד:

רמב"ם ספר המצוות - עשה קע"ז

The Rambam in Sefer Hamitzvot includes all 3 aspects in the mitzva min HaTorah. Note how the Rambam sees the Gemara in Sanhedrin differently to how it may seem.

Question 1 - how can the same mitzva in the same passuk on the one hand require the judge to act completely impartially and fairly and yet at the same time require of us as individuals to act unfairly in judging other people favourably even when it seems that they are in the wrong!?

6. יש עליך להטות הספק ולהכריעו לכף הזכות, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שבת קכ"א): הדין את חברו לכף זכות המקום דינהו לכף זכות, והוא מצות עשה מן התורה, שנאמר "בצדק תשפוט עמיתך",

שערי תשובה לרבינו יונה שער שלישי מאמר ריח

Rabbeinu Yona makes it very clear that the mitzva is min HaTorah

7. יהושע בן פרחיה אומר: והוי דן את כל האדם לכף זכות

משנה אבות א:ו

The Mishna in Avot requires us to judge every person favourably

8. צריך בדרך החסידות שתדין לכף זכות

רמב"ם פ' המשניות שם

The Rambam in his Perush Hamishnayot says that the mitzva to judge favourably is a 'middat chasidut', rather than a full mitzva

9. תלמיד חכם לא יהא צועק וצווח בשעת דבורו כבהמות וחיות ולא יגביה קולו ביותר אלא דבורו בנחת עם כל הבריות ומקדים שלום לכל האדם כדי שתהא רוחן נוחה הימנו ודן את כל האדם לכף זכות

רמב"ם משנה תורה הל' דעות ה:ז

Similarly, in the Yad, the Rambam paskens judging favourably as the midda of a talmid chacham!!

Question 2 - How can we resolve this contradiction - stira - in the Rambam. Is judging favourably a mitzva or a middat chasidut?

10. 'והוי דן את כל האדם לכף זכות' - עניינו, שאם יהיה אדם שאינו ידוע לך, לא תדע האם צדיק הוא או רשע, ותראהו עושה מעשה או אומר דבר, שאם יפורש באופן מה הריהו טוב, ואם תפרשהו באופן אחר הרי הוא רע - פרשהו כטוב, ואל תחשוב בו רע.

אבל אם היה איש ידוע שהוא צדיק, ומפורסם במעשי הטוב, ונראה לו מעשה שכל תכונותיו יורו על היותו מעשה רע, ואין להכריע בו שהוא מעשה טוב אלא בדוחק רב מאד ובאפשרות רחוקה - צריך לפרש אותו כטוב, הואיל ויש צד אפשרות להיותו טוב, ואין מותר לחושדו, ועל זה יאמרו: "כל החושד כשרים לוקה בגופו".

וכן אם היה רשע ונתפרסמו מעשיו, ואחר כך ראינוהו עושה מעשה שראיותיו כולן מורות שהוא טוב, ובו צד אפשרות רחוקה מאד לרע - צריך להשמר ממנו, ולא להאמין בו טוב, הואיל ויש בו אפשרות לרע,

פירוש הרמב"ם לאבות א:ו

The Rambam explains that there are different kinds of individuals and you need to be able to categorise them before being able to do the mitzva:- (a) the unknown 'kol adam' (b) the tzaddik (c) the rasha

11. ואם הוא מן הבינונים אשר יזהרו מן החטא ופעמים יכשלו בו - יש עליך להטות הספק ולהכריעו לכף הזכות, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שבת קכז, ב) הדין את חברו לכף זכות המקום ידינהו לכף זכות, והוא מצות עשה מן התורה, שנאמר (ויקרא יט, טו): "בצדק תשפוט עמיתך", ואם הדבר נוטה לכף חובה יהיה הדבר אצלך כמו ספק ואל תכריעהו לכף חובה,

שערי תשובה לרבינו יונה שער ג' מאמר ריח

....(d) the 'beinoni'

12. ואם מכירין אותו והוא איש בינוני פעמים עושה רע ופעמים עושה טוב ואם יעשה דבר שיש לדונו לכף חובה ויש לדונו לזכות בשיקול או אפ' לפי הנראה נוטה לכף חובה יותר, אם משום צד ענין יכול לדונו לזכות יש לו לומר לטובה נתכוון.

פירוש רבינו יונה לאבות א:ו

Even with the 'beinoni' there is a middat chasidut to judge favourably

13. ת"ר הדין חבירו לכף זכות דנין אותו לזכות. ומעשה באדם אחד שירד מגליל העליון ונשכר אצל בעה"ב אחד בדרום שלש שנים. ערב יוה"כ אמר לו: תן לי שכרי ואלך ואזון את אשתי ובני. אמר לו: אין לי מעות. אמר לו: תן לי פירות. אמר לו: אין לי. תן לי קרקע. אין לי. תן לי בהמה. אין לי. תן לי כרים וכסתות. אין לי. הפשיל כליו לאחוריו והלך לביתו בפחי נפש. לאחר הרגל נטל בעה"ב שכרו בידו ועמו משוי ג' חמורים, אחד של מאכל ואחד של משתה ואחד של מיני מגדים, והלך לו לביתו. אחר שאכלו ושתו נתן לו שכרו. אמר לו בשעה שאמרת לי תן לי שכרי ואמרת לי אין לי מעות במה חשדתני? אמרתי שמא פרקמטיא בזול נזדמנה לך ולקחת בהן. ובשעה שאמרת לי תן לי בהמה ואמרת לי אין לי בהמה במה חשדתני? אמרתי שמא מושכרת ביד אחרים. בשעה שאמרת לי תן לי קרקע ואמרת לי אין לי קרקע במה חשדתני? אמרתי שמא מושכרת ביד אחרים היא. ובשעה שאמרת לי תן לי פירות במה חשדתני? אמרתי שמא אינן מעושרות. ובשעה שאמרת לי אין לי כרים

וכסתות במה חשדתני? אמרתי שמא הקדיש כל נכסיו לשמים. א"ל העבודה! כך היה הדרתי כל נכסי בשביל הורקנוס בני שלא עסק בתורה וכשבאתי אצל חבירי בדרום התירו לי כל נדרי. ואתה כשם שדנתני לזכות המקום ידן אותך לזכות.

גמרא שבת קכז,

The Gemara tells the story of the worker (Rabbi Akiva) who was refused his wages after three years of labour. The key to the story is to understand that Rabbi Akiva was judging on the basis of what was most reasonable and not just making up ridiculous theories as to why the householder (Rabbi Eliezer) had withheld his money.

14. ת"ר מעשה בחסיד אחד שפדה ריבה אחת בת ישראל, ולמלון השכיבה תחת מרגלותיו. למחר ירד וטבל ושנה לתלמידיו ואמר: בשעה שהשכבתיה תחת מרגלותי במה חשדתוני? אמרנו שמא יש בנו תלמיד שאינו בדוק לרבי. בשעה שירדתני וטבלתי במה חשדתוני? אמרנו שמא מפני טורח הדרך אירע קרי לרבי. אמר להם העבודה! כך היה ואתם כשם שדנתוני לכף זכות המקום ידן אתכם לכף זכות.

15. תנו רבנן פעם אחת הוצרך דבר אחד לתלמידי חכמים אצל מטרוניתא אחת שכל גדולי רומי מצויין אצלה. אמרו מי ילך? אמר להם ר' יהושע: אני אלך. הלך רבי יהושע ותלמידיו. כיון שהגיע לפתח ביתה חלץ תפיליו ברחוק ארבע אמות ונכנס ונעל הדלת בפניהן. אחר שיצא ירד וטבל ושנה לתלמידיו ואמר: בשעה שחלצתי תפילין במה חשדתוני? אמרנו כסבור רבי לא יכנסו דברי קדושה במקום טומאה. בשעה שנעלתי במה חשדתוני? אמרנו שמא דבר מלכות יש בינו לבינה. בשעה שירדתני וטבלתי במה חשדתוני? אמרנו שמא ניתזה צינורא מפיה על בגדיו של רבי. אמר להם: העבודה! כך היה, ואתם כשם שדנתוני לזכות המקום ידן אתכם לזכות:

גמרא שבת קכז,

The Gemara goes on to tell other stories of where suspicious-looking events are most reasonably explained a different way

16. תנא דבי ר' ישמעאל אם ראית תלמיד חכם שעבר עבירה בלילה אל תהרהר אחריו ביום שמא עשה תשובה שמא סלקא דעתך אלא ודאי עשה תשובה והני מילי בדברים שבגופו אבל בממונא עד דמהדר למריה:

גמרא ברכות יט.

With a 'talmid chacham' even if appears to be no good way to view the situation our obligation is to assume that they did teshuva.

17. אמר ריש לקיש החושד בכשרים לוקה בגופו, דכתיב 'הן לא יאמינו לי וגו'. וגליא קמי קוב"ה דמהימני ישראל. אמר לו הן מאמינים בני מאמינים ואתה אין סופך להאמין הן. מאמינים דכתיב 'יאמן העם' בני מאמינים 'והאמין בה'. אתה אין סופך להאמין שנאמר 'ען לא האמנתם בי וגו'. ממאי דלקה? דכתיב 'יאמר ה' לו עוד הבא נא ידך בחיקך וגו':

גמרא שבת צז.

There is also a negative mitzva not to suspect a Jew of doing aveirot.

18. ונכבשה הארץ לפני יהוה ואחר תשבו והייתם נקים מה' ומישראל והיתה הארץ הזאת לכם לאחזה לפני יהוה:

במדבר לב-כב

We also have an individual obligation not to put ourselves into situations which may raise suspicion

19. ... אין התורם נכנס לא בפרגוד חפות, ולא במנעל, ולא בסנדל, ולא בתפלין, ולא בקמיע; שמא יעני ויאמר: מעון הלשכה העני, או שמא יעשיר ויאמר: מתרומת הלשכה העשיר; לפי שאדם צריך לצאת ידי הבריות כדרך שצריך לצאת ידי המקום, שנאמר (במדבר לב, כב) "והייתם נקים מה' ומישראל", ואומר (משלי ג, ד) "ומצא-חן ושכל טוב בעיני אלהים ואדם".

משנה שקלים ג:ב

In the Beit Hamikdash contact with money had to be beyond any suspicion

Brief summary of the chiuvim

- Tzaddik** - Chiu min hatorah (צָדִיק) to judge favorably even if the circumstances look really bad.
- If impossible to interpret favorably you must assume if possible that they were shogeg or, at least, have now done teshuva.
- Rasha** - Chiu min hatorah (צָדִיק) to judge unfavorably even if the circumstances look really good.
- If impossible to interpret unfavorably you must assume that they did it with bad intentions.
- Beinoni** - If 50/50 - chiu min hatorah (צָדִיק) to judge favorably.

- If worse than 50/50 no chiu min hatorah to judge favorably and allowed to judge unfavourably. "Nachon meod" (not צדק) to leave as a safek. Midat chasidut (not צדק) to judge favorably.

Kol Adam

- No chiu min hatorah to judge at all - don't know situation. Midat chasidut (not צדק) to judge favorably.